

TÁRSALKODÓ

Julius 25dik napján 1837.

VALAMI AZ OPPOSITIORÓL.

Az oppositionak nemei csak nem annyi félek, a' menyiféle viszonyban és érdekekben a' tárgyak egymással vagynak. Oppositioiban van a' test a' lélekkel, egyik kivánság, indulat és érzés a' másikkal, abban van a' tűz a' vízzel, a' hideg a' meleggel, a' világosság a' setétséggel, az egyenes a' görbével, a' szép a' rúttal, a' jó a' rosszal, az erény a' vétkekkel. Nincs tárgy mit nevezni lehetne oppositio nélkül. Az egész természet az oppositioiban álló erők öszve hangzása. Ezen erők oppositioja fejtette ki világi rendszerünket a' gyanítható első chaosból, ez tartja fenn ma is szép rendjében.

Ha tökéletesség és jó rend lelkéhez tartozik az oppositio; szükségesnek; jónak 's követhetőnek is kell lenni. A' hol nincs oppositio, ott nincs élet; de nincs talám létel is. Kár volt hát csak ennyit tudva is az oppositioról, azzal annyi fónak, az igaztól olly messzébb távozott értelmeket kötni öszve. Képzeljünk valamit oppositio nélkül, egy lesz az, a' legrosszabb és nyomorultabb valamik közül.

Az oppositionak minden akarat, erő és kivánság ellene van, pedig' arra mindeniknek ön természetében gyökerezett szüksége vagyon. Ez

Második félesztendő.

ad mindenre ingert, ez fűszerez minden gyönyörüségeket, édesít minden örömöket. E' nélkül, mint a' levegő befolyásától elzárt virágok, hervadoznak mindenek. Ha a' tűz csak könnyűszalmára talál, a' millyen hirtelen fellobban olly hirtelen alszik el is; élete csak akkor tartós, mikor egy keményen öszve álló fába akad, melly emésztő erejének húzamosan ellene tud állani. Hová lenne a' győzedelmes dicsősége, a' meggyőzöttetett makacs ellantállása nélkül? Nem veszténé-e el maga a' szorgalom is minden ingerét, ha kívánságaink és szükségaink kielégítésének valami ellene nem dolgozna? A' sujtoló szegénység magát a' szorgalom ellen szegezve, azt addig tüzeli, míg magán a' természet mostohaságán is erőt vesz. A' szakadatlan folyamu, könnyű szerrel jött gyönyörűség, elébb unalommá, nem sokára fájdalommá változik. Fáradtságnak, és akadálynak kell azt ottan ottan megszakasztani, hogy örökös ifjuságban maradjon. Ha szint' olly kevésbe kerülne valamit megnyerni és tanulni, mint meg látni, lenne-e a' tudománynak, 's akár mi szép művészetnek mostani becsé? Neveli a' megnyert jó becsét, édesíti örömét a' hozzá jutás nehézsége is. Egy tömött setétségnek, egy magasra hányt töltésnek kell előttünk állani, ha dicsekedve akarjuk mondani: „amazon által láttunk, ezen keresztül szöktünk.“ Az erény maga sem lehetne szeretetünk és tiszteletünk méltó tárgya, ha fő érdeme az indulatok 's más nehézségekkeli szerencsés megküsdésben nem állana.

A' meg lett emberek sokszor nem egyebek, mint nagy gyermekek. Talám mindeoki, ha valami hatalmasb oppositio vissza nem tartóztatná, vakon engedné át magát sokszor legkártékonyabb szenvedelmeinek 's hányszor nem gyalázatos egoismusa rút bilincseinek is. Az ember mindennel

szeretne élni, mi csak távolról ígér is gyönyörűséget. Illyenkor a' vallás, törvény és törvényes hatalmu felsőség ellene áll kicsapongásai pusztításinak, kényszeriti privat érdekü károsb részeit a' közjónak feláldozni. Ha valaki mondani találná, hogy illy úton a' szabad akarat, 's jelesen a' polgári szabadság tétetik semmivé, vegye feleletül: hogy a' vissza élés nem szabadság, rosszat tenni senki sincs felszabaditva. Mind az erkölcsi, mind a' polgári szabadság józan értelme t. i. „azt tegye minden, mit tőle a' törvény szentsége kíván.“ Ennek megtehetésében pedig az erkölcsi világban nem talál erőnk semmi lehetetlenségre; különben megszakadna a' köteleztetés, minek pedig nem lehet, nem szabad megszakadni. Az alkotmányos polgári egyesületeknél hasonló esetnek kell létezni.

Az oppositiotól csak gyáva, vétkek súlyától lenyomott lelkek félhetnek. Az értelemmel vitt, a' túlságtól magát gondosan óvni tudó oppositiohan van az alkotmányos igazgatás azon ereje, melly ötét állandósága, a' tökéletesedés pályájáni előhaladása iránt biztosithatja. E' nélkül, még nem akarva is, könnyen tévedhet. A' memphisi szent collegium oppositioja tette egykor az égyptomi királyok hatalmát állandóvá. A' persiai bölcsék, a' Zoroáster maximáit követve, sokáig rendithetetlen oszlopai voltak az ottani uralkodás tekintetének, a' nép bátorságának és boldogságának. Az areopagus szeplőtlen oppositioja vala az az égből esett paizs, melly alatt Athene sok ideig sérthetetlen maradt. 'S mig Spartában az ephorok és senatus törvényes határok közt tartották, haszon lesés nélküli bölcs tanácsokkal segítették a' királyi hatalmat, addig ott volt a' polgári dicsőség és szabadság temploma. Hát Rómát nem

tisztelte-e az egész világ, míg a' senatus a' népet tartóztatni, a' tribunusok oppositioja pedig a' patriciusok kevélységét mérsékelni tudta?

A' vitatás mindenütt a' gondolatok és ideák súrlódása. Ilyen súrlódás, szembeállítás nélkül salkjától semmi sem tisztulhat, nem fényesedhetik. Minden polgári gyűlés, öszve hívás czélja a' dolgok vitatása, 's ennek következésében megállítása, vagy visszavetése lehet. Ki tudna akarva is képtelenebbet, a' dolog természetével ellenkezőbbet gondolni, mint vitatást vitatás, vagy oppositio nélkül. Kinek csak annyi polgári bűne van, hogy a' vitatásra felhozott köz érdekű dolgokat törvényes oldalokról szereti megvizsgálni, az büntelen.

Az oppositio egyaránt hasznos valami az igazgatásra, és népre nézve. Ha amaszt figyelmezteti, a' leg jobb akarat mellett is, megeshető hibáira; igen különösen arra, hogy agensei, kik a' legjobb választás mellett is lehetnek rosszak, legalább gyengék, az igazság és fejedelmi hittel is megszentelt constitutio elveitől elállva, tágitják, néhol még szaggatják is az igazgatás és alattvalók közt annyira szükséges kölcsönös bizodalom kötelét: valljon nem ön érdekében álló kötelessége-e ilyenkor a' jót akaró igazgatásnak, megismert hibáit igazítani, tévelygő vagy hívtelen agenseit az elhagyott elvek mellé vissza téríteni? Igy nézve az oppositiot, nem inkább lehetne-e azt egy bölcs tanácsosnak, mint gyűlöletes, megvetést 's talám kárhoztatást is érdemlő ellenségnek nevezni? Ha pedig egy korlátlan szenvedelemmel űzött oppositio, csak maga hasznát nézve, megtagadná az igazgatás iránt tartozó illő tiszteletet, 's a' constitutiohoz viseltető csalfa buzgóságból, haszontalan ábrándozásból mindent felakarna forgatni, az illyet nem oppositionak ha-

nem factionak, köz jó, rend és csend elleni szegülésnek kell nevezni, 's hogy elfojtódjék, még sarjazásában, erre a' törvény elég utat és módot határozott.

Mig a' minden jogok szentségét magában zárt constitutio ép, mig az igazgatási hatalmat semmi visszaélés méltó vádja nem terheli, addig egy polgári alkotmány sem félhet semmi megrázkodástól; annyival kevésbé öszveomlástól. Mit némely demagogusok és hitvány egoisták néhol próbálni elég esztelenek, az közönséges revolutióvá soha sem változhatik. Ez csak olyan mint mikor a' tenger nagy tömege csendes állásban van ugyan, de felső színén némely mozgások, vízjátékok vétetnek észre.

Az oppositio, érteni kell a' törvények erejével és tekintetével dolgozó mérséklett oppositiot, mindenütt jót, az igazgatásra, és alattvalókra egy aránt jót; a' magában feneklés, a' maga erejében súlyedés ellenben ezer alakú rosszat szokott, mind az igazgatás, mind a' népek romlására előhozni.

Szeretik némelyek mondani, szeretik másokkal is elhíttetni: „hogy az újítás láza némelyeket a' mai időben kelletinél inkább elfoglalt. Ha ezeknek szavok bévehető, úgy az emberiségnek le kell mondani minden előhaladás reményéről. A' természet maga int az előbb haladásra. Ebben helytállás seholt sem tapasztalható, benne minden örökös újulásban és ifjúságban van.

Hogy az ember elrendeltetése is egy ilyen végnélküli előhaladásra, örökös ifjúságra intézett törekvésben áll, ezt nyilván megtagadni nincs senkinek elég merészsége. Az örökös nyugvás, helyből nem mozdulás, régi melletti maradás, szóval, a' megfeneklés pártolói ezt különböző tekintetből cselekszik. Az egyiknél ez rosszul ér-

tett önérdék, másnál túnyaság kedvellés, ismét másnál gyáva félelem munkája. Ki szereti a' munkás életet, 's többre becsüli az előhaladást a' túnyaságnál, ki személyes érdekét a' közjával össze tudja olvasztani, nem csak nem ellensége, de lelkes eszközlője is az előhaladás rendszerének. Akár mit gondoljon is valaki az előhaladás lelkéről, kifogás nélkül igaznak marad, hogy a' világban közönségesen, különösen az egyes emberek, nemzetek és statusok sorsában tetlegesen még csak annyi jó létezik, mennyit abba a' szüntelenül mozgás, az ebből jött újítás és előhaladás vitt be. A' mi lenne földünk sorsa egy örökös tél jégkarjai közt hagyatva, a' lenne az emberiségé, egyes embereké, nemzeteké és statusoké munkás tavaszra ébredés, nevelő nyár és érlelő ősze nem törekvés, és jutás nélkül. Nincsen az emberiségnek nagyobb ellensége az újítások megtámadójánál.

A' fonák ideák, ilyen munkálatok és rendszerek elleni felszóllalás oppositio. Ennek idveszéges szerepe a' jót segíteni, a' rosszat gátolni. Erkölcsi oppositio a' nem jó áradásának értelmi súlylyal állani elibe. Az ilyen oppositio embereinek választattaknak, a' megtisztulás tűzpróbáját kiállottaknak kell lenniük. Kívánatos dolog, hogy az oppositio emberei, az előhaladás győzedelmére tartott beszédekben gondosan őrizkedjenek minden hosszas kitérésektől, az egyszerűséget elfojtó dagályos kitételektől, igen különösen a' fülánkos és sokfelé érthető gúnyoló ki-rohanásoktól: légyen az ő beszédjek tiszta czéllal, erővel, érzéssel teljes. De valljon lehetséges e' mindenkor és minden tárgy körül úgy szólni, hogy mindent, mit ki kellene, ki is lehessen kerülni, a' legszentebb akarat mellett is?

Ha valaki p. o. a' napfény tisztaságu vilá-

gosságot ördögi indulatból, megátalkodva sűrű, éjféli setétségnek állítaná, az egyenes irányban menetelt görbe csavargásnak nevezné, szóval, a' csak nem mathematicai igazságu elveket elég mérész, szemtelen lenne megtagadni, erejeből kiforgatni: ilyenkor ha a' szent ügy védlője keblében több tűz támad, nyelvére méltó búsulása pillanatiban csipősb szók találnak jöni, mint maga is akarná, az, ki őtet kárhoztatni akarná, gondolja meg hogy nem angyalról de emberről itél. A' komoly tárgyokban komoly beszédek, és ilyen magaviselet illenek. Ezt a' köz jó barátja is így hiszi, így tudja, 's törekszik is követni; de ha van valami elnézhető és megengedhető, az bizonyyal a' szent tűznek egy ilyen égetése.

Szerencsés sereg, mellyből minden köz legény vezér is lehetne, de ez szinte példátlan tüenmény. Azonban ha találtatnék is valahol egy ilyen sereg, vezérre annak is szüksége lenne. Vezetőre van szüksége a' legjobb tagokból alakított oppositionnak is, 's ha ez olyan, millyennek lennie kell, a' győzedelem félig meg van nyerve. Lelkes, bátor, a' közösen kitűzött célét tisztán értő, az ahhoz segítő eszközöket a' magok idejében és helyén elválasztani tudó, meleg keblü, szeplőtlen, semmi úton meg nem kísérhető, személyes érdek, elő és balitéletek bilincseitől ment; a' véletlen támadt szövevények bonyolódásait hirtelen és még is tisztán által látó ember kell az oppositio vezetésére. Az oppositio magában jól öszve állónak, a' kitűzött célhoz egyesített erővel, köz értelemmel sietőnek, mind ezek mellett mérséklettnak, minden cél ellenitől és ábrándozástól őrizkedőnek kell lenni.

Ha valaki mondani találná: hogy az ilyen asztal és gyortyázás mellett készült oppositio rendszabályok nem mindenkor állják ki a' gyakorlati

életben előfordulni szokott szem közt, hátulról vagy oldalról jött csapások súlyát; találjon más jobbakat, minden békövetkezhető viszonyok ostromait kiállókat. A' jelen értekezés közlője annyira hódol az emberi ész jógainak, olly forró kebellet kívánja a' jó ügy győzedelmit, hogy nem csak örömmel fogad el, e' sok tekintetben fontos tárgy körül, minden józan elvekkel egyező igazításokat, sőt ezért könyörög is a' tisztelt olvasó közönség előtt. A' sok oldalú, nyomos és mérséklett vitatás kitűnőbbé teszi az igazságot. —

AZ ASSZONY HAT TULAJDONSÁGAI.

(Vegzet.)

„Mi minden bizonnal,“ felelé Henrik, a' legnagyobb örömmel látandjuk magunknál Dicksonné asszonyságot,“ Ekkor ismét levéltáskájába pillantván, tevé hozzá: 's annak szépsége kétség kívül . . . .“

„O engedjen meg kedves barátom,“ vága szavaiba hirtelen lord Károly „hitvesem nem éppen az, mit a' világon szépnek neveznek, ellenben bír sok természetességgel, őszinteséggel, pompás rózsá arczzal, valami rendkívüli kedvességgel, virgoncsággal, miért ötet mindenki örömmel látja.“

„És a' baronet, kinek hámulása mind inkább nevedék, ismét így gondolkodék: ez annyit teszen, hogy Mari egy fiatal, ostoba lányka, kellem, módosság, neveltetés nélkül. Rózsá arcz más szókkal annyit tesz, mint egészséges piros ábrázat. És ez legyen tehát már az, kinek szépségének köz bámulást kellene bálokban okozni, egy mindennapi, durva kis kalmárnak leánya

pairnéi rangra csak egy olyan férfi bolondsága által emeltetett, kinek nevének legalább is a' legszebb és legnemesb virágnak kellene lennie mind a' három országban!

„Dicksonné asszonyság tehát kétségen kívül, „szólla végre ismét fenn hangon, bizonyosan fel van ékesítve okossággal, lelkeséggel, mert semmi sem alkalmasb mint e' két tulajdonság együtt, nagy figyelmet gerjeszteni a' világon.“

O, igen is! bizonyosan állithatom, hogy hitvesem még elég okosságra teendhet szert,“ felelt lord Dickson, kinek zavarodása folyvást nevededett. „De ugyan mit kívánhatni eddig e' tekintetben egy olyan fiatal asszonytól, ki még tizenhetedik évét sem érte el? 'S mi a' lelkeséget, az elmésséget illeti, ez mint Önnek biztoson állithatom, nézetem szerint egy terhes sőt veszedelmes fegyver, kiváltképpen ha egy asszony tapasztalatlan kezei közt taláztatik.“

„Ennek az asszonynak vagy bolondnak vagy olyannak kell lenni, ki azt sem tudja mit csinál,“ gondolá a' baronet. És ismét emlékeztetőjébe tekintvén, olvasá tovább: „szelidség és hűség!“ De alig végzette el ezen szavakat, midőn lord Károly ki olly kiában látszék lenni, mint a' kizó padra vonatott, szégyen, bosszuság és haragtól egészen magán kívül ragadtatván kikapá barátja kezeiből a' levéltáskát 's tűzbe dobá.

„Ördög és pokol, uram! megtévelyodott?“ kiáltá Henrik 's a' kandallóhoz rohana, hól a' drága emlékeztetőt alig ragadhatá ki az azt már már körül csapongó lángok közül. Leplet vonunk itt a' botránkoztató jelenésre, melly most a' két barát között véghez mene, 's megelégszünk egyszerűen csak annyit mondani el, hogy lord Dick-

son más nap korán reggel minden zaj nélkül hagyá oda a' kastélyt, és úgy, hogy búcsut sem Henriktől sem nejétől nem vőn.

„Furcsa ujság,“ kiáltá Henrik az általunk eléadatott kaland után mintegy három hónappal 's oda nyujtá nejének a' Morning Postot melly mint tudjuk a' jó ton és divat hirlapja. „Ej ej micsoda hibát, micsoda bolondságot követete el házassága által az énszegény lord Dickson barátom! Tökéletes bizonyos igazság: minden agg legények, kik olly sokáig berzenkednek a' házasság ellen, berzenkedésüket azzal végzik, hogy végre a' legszerencsétlenebb választást találják.“ S neked Vilhelm, azt mondom,“ folytatá tovább legnagyobbik fiához fordulva, „ha huszon öt esztendőskorod előtt meg nem házasodol, úgy kitagadlak örökségemből. A' fiatal szív még mindenben fellelheti magát, mindenhez hozzá simulhat. Hasonló érzeményeknek, hasonló izlésnek, hasonló hajlandóságoknak kell szükségesképpen támadniok két olly ifju házas személynél, kik egy mást igazán, egész szívből szeretik. Az ollyan agg legény, ki magának fiatal feleséget veszen, bizonyosan nevetségessé teszi magát elébb vagy utóbb. Itt látjátok, hogy Dicksonné asszonyság nyilván bizonyosságát adta annak, melly távol volt, ama' kedves drága erényt birni, mellyet barátom már ez előtt olly régen kivánt; tudniillik a' „hűséget!“ mert éppen most szökött el a' mylord komornokjával. Londonba fogunk utazni,“ szólla tovább Bruntfi eld és lord Dickson t elhozandjuk, hogy mentjük meg őtet a' csufolódo mosolygások gúnyolásoktól és alacson elméskedésektől, mellyek minden felől omlandanak rája. Teazle Péter azt mondja a' vétkek oskolájában: „egy házas em-

ber szerencsétlensége vigasztalás, minden agg legényekre nézve.“ De éppen olyan igaz e' mondas is: „Koros férfi nem követhet el nagyobb bolondságot, mintha fiatal asszonyt veszen magának feleségül!“

U T A Z Á S O K,

nemes Thorda vármegye alsó kerületének,
nevezetesebb járaisaiban.

M Á S O D I K C Z I K K E L Y

L u p s a i j á r á s.

A' nemes megye főispánjával, branyicskai méltóságos szabad báró Józsika Lajos urral vala szerencsém béútnazni, a' regényes, vadon szép, a' természet csuda műveivel gazdag, földalkat-ásvány- és növénytani tekintetben érdekes, néhány helységein kívül, a' szomszéd vidékektől, álpok által különszigetelt lupsai járást.

1836ban, junius második napján, Thordáról pusztá Egresen keresztül, alsó Járaba szeke-reztünk, hol a' napnak délutáni óráit, a' helység és lakköre vizsgálatával töltöttük el.

Pusztá Egres, erdős hegy alá épült falu, lakosai görög szertartású catholicus oláhok; népessége az 1835diki egyházi számlálás szerint 446 lélek; sovány szántóföldei könnyü búza fejeket teremnek; tölgy erdőségei, nyír-nyár- és mogyoró bokrokká kezdenek átváltozni, szabálytalan erdőltetésök miatt.

A' népes Alsó Jára fekszik egy szép kósárvölgyben, mellyen végig zuhan épen a' helység mellett egy havasi sebes patak, a' Jára vi-

ze. A' völgy n. keleti oldalát vízözönkori bércz fedezi, a' nyugoti oldala felett pedig őskori kőnemekből alakult hegysor vonul el, mellynek kövezetét csillám- és agyagpala és zöld kőporfir tészik, kavicspalával elegyedve; dél felől úgyelszűkül a' völgy, hogy csak a' Járavize és egy szekér út foglalhatnak helyet benne, észak felől széles levelű erdők falkáival, mezőkkel és ezekben szétszórt nomád kunyhókkal díszes al- és középs hegységek *) keritik a' völgyet, mellyeknek főgerincein örök zöld fenyvek emelkednek ég felé.

Alsó Jára lakosai, magyarok, és oláhok, kik közé elegyedtek; örmények, zsidók és cigányok is; rom. cath. ev. ref. és unitária hitvallásuak a' magyarok, görög szertartásu catholicus, és görög szertartásu nem catholicusok az oláhok; római catholicusok az az örmények, Mózes hitét követik a' zsidók, a' cigányok pedig követik a' magyarok hitvallásait; ezen felekezeteknek van négy temploma, mellyeken a' vallásos türedelemnek szent zászlói lobognak. Sok nemes választotta lakul Járát; kinek egyszerű, de csinos építési izlettel készült házaik nevelik a' szép és tiszta hon szépségét; hol magyar eredetiséggel, nyílt kebellet, őszinte nyájassággal, egyirányulag ölelnek honfit és idegent. Nem nagy de termékeny lakkörükben és macska kőnevű dultságukban természetnek a' lakosok sikeres gabonát, és zsiros szénát, a' boristen hegyeikre szőlőt nem ültetett de Silván kedvezőbb vala hozzájuk. Földmivelésen kívül, mesterségek folytatásával is eszközlik jóllétöket, a' helységnek szegényebb sorsu lakosai, és vannak közöttük: csizmadiák, szabók, kőmivesek és sok fazékosok, kik 57 személyből ál-

*) Al- és középs hegységeknek nevezi a' földalkottan, az olyanokat, mellyek 2800—4000 talppal fekszenek magasabban a' tenger felületénél. Író.

ló czéhban egyesülve készítenek kályhákat, konyha edényeket, korsókat, ők készítik az ország-szerte híres hólyagos csuprokat is, és mind ezekkel kereskedést folytatnak az országban, 's pénzszerzésre alkalmat szolgáltatnak szekereknek is. A' helység piacznán egy kis héti vásár esik vasárnaponként, mellyben a' thordai héti vásárból jött havasi nép jelenik meg. A' falun alóli téren, találtatik valami olajos fekete föld, fészkenként, mellyet a' k. kamara M. Ujvárra hordat sóaknákbani vízerék bédugására, 's fizet minden mázsa viteléért 20 pengő krajczárokat. A' Köleság körül, Pikulécz nevü domboldalban sokszor találják Uhlászló királynak halpézn vékonyságu ezüst pénzeit. A' Ropó tetőn, kürtcsiga kövületeket, nagy és szép példányokban szedhet a' kövületek barátja (buccinit).

Junius harmadikán, Pápai Lajos uroak vezérsége alatt, apró, de izmos havasi buczefalokon, az úgy nevezett Haller havasok felé irányzottuk utunkat, ennek egyik magas hegyét, a' Gergerót, megmérendők. Alsó Járán feljül, három negyed órányi haladásunk után értük, a' hajdani Felső Járának helyét, melly egy jeles bánya város volt, az utolsó tártárjárás időszakáig, midőn lakóseit pünköst első napján, templomjokban felkonczolta a' pogányság, a' várost pedig feldulta hamúvá égette, úgy hogy jelennen csak neve létez, 's helyén búza, 's bab terem; körében ennek, arany mosások nyomai látszanak, ma is, mellyekhez, Jára vize által küldötte gazdag fővényeit, az alább említendő Jercze patak, a' körölte virágzásban volt érczbányák köveiből.— Felső Járának szomorú emléke társaságunktól elüzé a' jó kedvet, 's bús hallgatás váltá fel, a' nyájas tréfákat, és mindenkinek mintegy olvasni leheté ködös áb-

rázatából, hogy lelkében, édes hazánknek, azon véres évszázadai rémlenek elé, mellyekben török tatár labancz és kurucz hadak, a' népes helységeket százanként változtatták Felső Járahoz hasonló dultságokká. Büntetlenül meggyilkolt embertársaink hajdani honának, békes időszakunk békes állandóságáért néhány sohajokat küldvén a' nemzetek öröklétü királyához, haladtunk ismét tovább, és egy negyed óra multával havasajban előttünk vala

Kis Bányára. Ezt a' falut öntözik a' Jára vize és Jercze pataka, mellyek mellette hullámanak ki havasaik közül, és benne egyesülnek egymással. Ércz törő gépelyek árakai, 's olvasztó kohók alapfalai mutatják, hogy itt élénk bányászat virágzott hajdan, és egy serfőzőház léte arra mutat, hogy a' helység népessége abban az időben nagyobb számú volt; a' lakosok görög szertartásu catholicus oláhok, kik silány földműveléssel, juhászattal, szénégetéssel és eszközök faragásával gédelgetik magokat.

Kis Bányáról, csillám palából és kőmetszők vésői alá illő zöld porfirból alakult völgy falak között Jercze mellett utaztunk tovább; és d. e. 9 órakor érkeztünk az ide való érczbányáihoz Pápai urnak. A' mult évszázad utolsó negyedében Hadik és Kálnoki hadvezérek, utószor ostromlottak volt itt, a' hegyek kincstárait, 's az ő éltök megszűntével megszűnének itt is a' földalatti menydörgések. Tartott ez a' szűnidő 1828-kig, midőn utitársunk Pápai úr ismét felriasztá, a' bánya nemtőt, a' béomlott üregekben alvót, és megnyitott újra két régi bányákat, a' Szent Józsefét, és a' Szent Háromságét. Az elsőben kavics érből, mellyet zöld porfir fedez, egy mázsa kőből jön ki arany 44 dénár, ezüst 16 lót, ön 45 lót, olvasztás, és

mosás által; a' másodikban, hasonlólag kavics érben, mellyet csillám pala fedez, egy mázsa kőből jön ki, arany 56 dénár, ezüst 14 lót, ón 30 lót, olvasztás és mosás által, van ebben a-czél színü pisgócz is. Müvel két bányákat, a' felséges királyi kamara is, a' Seszure és Láfuntine urszuluj“ nevüeket, mellyek közül, a' Seszure földalkattani tekintetben, nevezetes arról, hogy benne csillám palában közvetlen is terem arany; ezen bányák tartalmát nem tudhattuk meg.

Bányászí szemlének után, Jercze zordon völgyében, d. u. 1 órakor Kis Bányá nevü falu templománál állapodtunk meg, hol egy fának terepély koronája alatt, pisztrang vala ebédünk. Ebben a' faluban, egy régi bölcs elménczkedése szerént, a' házakat nem szükséges tengelyre építeni, hogy rossz szomszéd mellől könnyen elköltözhessek a' jó, mert ezek olly távol vannak egymástól, oldal völgyekben és völgyfalakon épülve, hogy az itteni szorgalmas oláhné egy orsó fonalat guzsalyáról lefonhat, míg szomszéd aszszonyának látogatására kullog.

Kis Bányá havas lakószai görög szertartásu catholicus és nem catholicus oláhok, kik deszka fűrészléssel, zsendely vágással, épület és eszközfák faragásával, szénégetéssel, juhászattal keresik minden napi kenyeröket. — Illyen kereset szerekkel tenglengenek Kis Bányá havasnak emberei, kik földjöknek jelenkori hozányait (producta) úgy használják, hogy jövendőben hasztalant vagy semmit se hozhasson az, és nem tudják, vagy tudni nem akarják, hogy az igazságos természet, már is készül megbosszulani rajtuk és utódaikon, adományavali visszaélésöket.

Meredek, köves és hideg hegységeken fekvő

erdő föltjaikat, mellyek szomorú emlékjelei legázolt fenyves és bükkös rengetegeiknek, télben nyárban, őszszel és tavaszon, tűzzel vassal és kecskefoggal égetik, vágják és étetik. Ledöntik az évszázados fákat, és fűrészmalomok jármaiba fogják, vagy pedig zsendelyt és gerendát faragnak belőle; ledöntik a' háromnegyed — fél — és egy-negyed évszázados után növéseket is, 's ezeknek nagyobbjaiból boronákat faragnak, kisebbjeiből pedig lajtorjákat és léczeket; ha bajosan hozzájárulható helyeken, magfák maradnak, fejszét adnak ezeknek is, hogy kecskéiket ezeknek móhaival hizlalhassák. És így: az egyszer leerdőlt fenyvesben, nincs anyafa melly magvait a' még bé nem gyepesedett földbe repithesse, nincs után-növés, mellyből új erdő lehessen, gyökérsarjhajtás sem esik, mert a' fenyveknek sarjazó tulajdonságuk nincs, a' fenyő csak magról szaporodik. Lássuk már sorsát bükköseiknek is: falfát és tengelyt vágnak ezekből, kerék-gyártók számára, és szemet égetnek thordaiak és toroczkaiak számára; de úgy látszik, mintha hiedelmök a' volna, hogy a' száz meg százszor levágott bükk-erdő csutkai mindenkor kihajtanak, mert anyafákat hagyva, a' Jercze völgyében sehol sem láttam. Ez a' hiedelem fonák, helytelen, természet és tapasztalás elleni. A' bükkfa és minden más széles levelű erdői növény, mentől többször vágatik le, annál többet veszт visszaserző erőjének mennyiségéből, és végre ezt el is veszti; különösen a' bükkfa 5—6szori levágás után, nem hajt sarjat többé, mert meggyengült vissza szerző erője, vastag és szijas kérgének megfásult szövetén, nem hajthatja át a' szemeket, és általában véve, nem is éppen czélszerű gazdaság a' bükkerdőknek sarjjali újítása; magról kell újítani. ezeket is sötét- véd és végvágások által. (Folyt. köv.)